

4. Про внесення змін до деяких законів України щодо особливостей фінансового контролю окремих категорій посадових осіб: Закон України від 23 березня 2017 року № 1975-VIII [Електронний ресурс].-Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1975-19>.

5. Про місцеві вибори: Закон України від 14 липня 2015 року № 595-VIII [Електронний ресурс].-Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/595-19>.

6. Про засади запобігання і протидії корупції: Закон України від 7 квітня 2011 року № 3206-VI [Електронний ресурс].-Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/3206-17>.

REFERENCES

1. Zakon Ukrainy Pro zapobihannya koruptsii [Law of Ukraine On Prevention of Corruption]. (2014, October 14). *zakon2.rada.gov.ua*. Retrieved from <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1700-18> [in Ukrainian].

2. Rishennia NAZK Pro pochatok roboty systemy podання ta opryliudnennia deklaratsii osib, upovnovazhenykh na vykonannya funktsii derzhavy abo mistsevoho samovriaduvannia [NACC Decision On the commencement of the system of submission and disclosure of declarations of persons authorized to perform functions of the state or local self-government]. (2016, June 10). *zakon2.rada.gov.ua*. Retrieved from <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0958-16> [in Ukrainian].

3. Rishennia NAZK Pro funktsionuvannia Yedynoho derzhavnogo reiestru deklaratsii osib, upovnovazhenykh na vykonannya funktsii derzhavy abo mistsevoho samovriaduvannia [NACC Decision On the functioning of the Unified State Register of Declarations of Persons Authorized to Perform the Functions of the State or Local Self-Government]. (2016, June 10). *zakon2.rada.gov.ua*. Retrieved from <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0959-16> [in Ukrainian].

4. Zakon Ukrainy Pro vnesennia zmin do deiakykh zakoniv Ukrainy shchodo osoblyvostei finansovoho kontroliu okremykh katehorii posadovykh osib [Law of Ukraine On Amendments to Some Laws of Ukraine on the Specifics of Financial Control of Certain Categories of Officials]. (2017, March 23). *zakon0.rada.gov.ua*. Retrieved from <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1975-19> [in Ukrainian].

5. Zakon Ukrainy Pro mistsevi vybory [Law of Ukraine On local elections]. (2015, July 14). *zakon0.rada.gov.ua*. Retrieved from <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/595-19> [in Ukrainian].

6. Zakon Ukrainy Pro zasady zapobihannya i protydii koruptsii [Law of Ukraine On the Principles of Preventing and Combating Corruption]. (2011, April 7). *zakon0.rada.gov.ua*. Retrieved from <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/3206-17> [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 2.03.2018

УДК 349.2

Штепенко Володимир Миколайович
аспірант кафедри державно-правових дисциплін
та адміністративного права
Центральноукраїнського державного
педагогічного університету
імені Володимира Винниченка
elena-ljashenko4@rambler.ru

АДМІНІСТРАТИВНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПОРУШЕННЯ ТРУДОВОГО ЗАКОНОДАВСТВА

У статті досліджено особливості адміністративної відповідальності за порушення трудового законодавства. Охарактеризовано гарантії, як передбачені законом спеціальні засоби, способи, умови, які забезпечують здійснення у повному обсязі всебічної охорони прав і свобод людини. Зазначено, що жорсткі рамки відповідальності є основним видом гарантії, тобто підвищений ступінь відповідальності є не лише видом покарання, але й являється попередженням. Наголошено, що підвищення штрафів є необхідним але в межах допустимого. В цілому, нереальні штрафи у сфері трудових відносин – це яскравий приклад свавільної та авторитарної законотворчості, яка не відповідає принципам законності та справедливості, Конституції України та міжнародним зобов'язанням України, позбавляє громадян права на матеріальну свободу, несе загрозу абсолютного знищення громадянського суспільства та середнього класу.

Ключові слова: адміністративна відповідальність, адміністративні правопорушення, трудові відносини, праця, гарантії.

Випуск 4. 2018

© В.М.Штепенко, 2018

Shtepenko V. N. ADMINISTRATIVE LIABILITY FOR LOSS OF LABOR LAW

In the article the features of administrative responsibility for violation of labor legislation are investigated. Characterized by guarantees, as provided by the law, special means, methods, conditions, which ensure the full implementation of the comprehensive protection of human rights and freedoms. It is noted that the strict liability framework is the main type of guarantee, that is, an increased degree of responsibility is not only a form of punishment, but also a warning. It is emphasized that the increase of fines is necessary but within the limits of permissible. In general, unrealistic fines in the field of labor relations are a vivid example of arbitrary and authoritarian lawmaking that does not comply with the principles of legality and justice, the Constitution of Ukraine and international obligations of Ukraine, deprives citizens of the right to material freedom, poses the threat of absolute destruction of civil society and the average class.

Key words: administrative liability, administrative offenses, labor relations, labor, guarantees.

Постановка проблеми. Розміри тіньової економіки в Україні набувають ознак загрози національній безпеці. Нерегламентована зайнятість наявна у всіх видах економічної діяльності (кількість неформально працевлаштованих досягає 6,8 млн осіб). Неформальна зайнятість негативно впливає на всіх працівників і суспільство загалом. Застосування нестандартних форм зайнятості призводить до обмеження стабільної та гарантованої зайнятості, позбавляє робочі місця соціального захисту та можливості працівників підвищувати кваліфікацію або перенавчатися, здешевлює людську працю, збільшуючи «прірву» між багатим та бідним населенням, погіршує умови праці, поглиблює наявну дискримінацію жінок, молоді, трудівників-мігрантів. Водночас знижується відповідальність роботодавця за дотримання правил охорони праці та техніки безпеки, зменшуються відрахування у Фонди пенсійного та соціального страхування. При цьому близько 2,5 млн працівників отримують зарплату на рівні мінімальної — це кожен шостий офіційно працевлаштований. Половина з них, а то й дві третини реально отримують «у конверті» більшу суму. Таким чином, на сьогодні важливу роль відіграє юридична відповідальність, в нашому контексті саме адміністративна, адже її ступінь, що дотепер передбачався законодавством, не є стимулом до детінізації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми захисту трудових прав працівників переважно останнім часом знаходяться в центрі уваги науковців — фахівців у галузі трудового права. Зокрема, ці питання досліджували у своїх роботах В. Я. Бурак, І. М. Ваганова, Н. Д. Гетьманцева, Ю. П. Дмитренко, А. О. Замченко, М. І. Іншин, Т. Г. Маркіна, В. П. Марчук, П. Д. Пилипенко, Р. С. Харчук, Н. М. Хуторян, С. Шемшученко, В. І. Щербина та багато інших. Проте у їх робо-тах захист трудових прав розглядається в загальному, висвітлюються його форми, способи та засоби.

Формування цілей статті. Мета статті полягає у дослідженні адміністративної відповідальності за порушення трудового законодавства, з'ясуванні та аналізі основних її ознак.

Виклад основного матеріалу. Адміністративна відповідальність являється однією з гарантій для працівників, та актуальним засобом захисту своїх прав.

Теорія права розглядає правові гарантії як передбачені законом спеціальні засоби, способи, умови, які забезпечують здійснення у повному обсязі всебічної охорони прав і свобод людини [1, с. 130].

Під загальнозначимим поняттям компенсації розуміють правовий спосіб захисту матеріальних і нематеріальних благ фізичних та юридичних осіб [1, с. 388].

Науковці, розглядаючи питання гарантій і компенсацій, закріплених у законодавстві про працю, здебільшого посилаються на власну позицію.

У національному законодавстві відсутнє визначення понять гарантій та компенсацій у сфері праці на відміну від юридичної літератури. Так, Ю. П. Дмитренко вважає, що гарантіями трудових прав працівників є система встановлених законодавством заходів щодо врегулювання питань, пов'язаних з порушенням трудового законодавства й вирішенням трудових спорів робітників і службовців, направлених на захист їхніх трудових прав [2, с. 611, 612].

З боку держави однією з гарантій є забезпечення відповідного рівня мінімальної заробітної плати. Сучасна правова енциклопедія під компенсацією виплат розуміє суми, що їх виплачують робітникам і службовцям у передбачених законом випадках за встановленими нормами [3, с. 154].

Законодавством України про працю передбачені гарантії та компенсації. Так, окремими положеннями ст.ст. 22, 122 Кодексу законів про працю України (далі – КЗпП України) передбачені гарантії при укладенні, зміні та припиненні трудового договору, гарантії для працівників, що направляються для підвищення кваліфікації [4], а також гарантії щодо дотримання прав з оплати праці (ст. 22 Закону України «Про оплату праці») [5], до компенсацій можна зарахувати право працівників на одержання відшкодування витрат та одержання інших компенсацій працівниками, під час переведення, прийняття на роботу в іншу місцевість (ст. 120 КЗпП України) [4] тощо.

Вищезазначений перелік гарантій і компенсацій не є вичерпний, але він дає змогу працівникові реалізувати своє право на їхню реалізацію з намірами про отримання матеріальних і нематеріальних благ. Варто звернути увагу на те, що існують випадки, коли роботодавець умисно створює перепони для працюючого працівника щодо реалізації права на гарантії та компенсації при встановленні, зміні та припиненні трудових відносин.

До причин такого ставлення роботодавця до передбачених законодавством гарантій і компенсацій можна зарахувати недостатньо жорстку реакцію контролюючих державних органів за дотриманням та використанням чинного законодавства.

У зв'язку з цим, на наш погляд саме жорсткі рамки відповідальності є основним видом гарантій, тобто підвищений ступінь відповідальності є не лише видом покарання, але й являється попередженням.

Під час порушення вимог національного законодавства у сфері праці передбачена адміністративна відповідальність.

На думку В.К. Колпакова, «адміністративна відповідальність – це специфічне реагування держави на адміністративне правопорушення, що полягає в застосуванні уповноваженим органом або посадовою особою передбаченого законом стягнення до суб'єкта правопорушення» [9, с. 128]. Ю.П. Битяк та В.В. Зуй визначають адміністративну відповідальність як «різновид юридичної відповідальності фізичних та юридичних осіб перед органами виконавчої влади, а у випадках, встановлених законом, – перед судом (суддею) за порушення загальнообов'язкових адміністративно-правових норм на підставі застосування до винного адміністративних стягнень, заходів впливу (до неповнолітніх)» [9, с. 129]. У колективному підручнику «Адміністративне право України» адміністративну відповідальність визначено як «накладення на правопорушників загальнообов'язкових правил, які діють у державному управлінні, адміністративних стягнень, що тягнуть за собою для цих осіб обтяжливі наслідки матеріального чи морального характеру». Д.М. Овсянко пише: «Адміністративна відповідальність – це застосування державними органами, посадовими особами та представниками влади встановлених державою заходів адміністративного покарання до громадян, а в певних випадках – до організацій, за порушення законності та державної дисципліни».

У нашому випадку права працівника, що оберігаються державою та порушуються роботодавцем, мають цілий арсенал засобів примусу, які дають змогу припинити правопорушення або мінімізувати негативні наслідки від його вчинення за допомогою застосування санкцій залежно від галузі права. Окремим видом відповідальності щодо порушених роботодавцем гарантій та компенсацій працівника є матеріальна відповідальність, яка в свою чергу деяким чином пересікається з адміністративною.

Професор Н. М. Хуторян визначає матеріальну відповідальність роботодавця як його обов'язок відшкодувати в установленому законом розмірі і порядку шкоду, заподіяну працівникові внаслідок невиконання або неналежного виконання роботодавцем зобов'язань з управління працею [1, с. 458].

Ми погоджуємося з цим визначенням у частині обов'язкового відшкодування роботодавцем заподіяної працівником шкоди у розмірах, передбачених законодавством. Питання, що стосуються матеріальної відповідальності сторін щодо відносин у сфері праці, прописуються у трудовому договорі або в додаткових до договору угодах. Перелік випадків, за які може наставати згадана відповідальність, є загальністю від специфіки та умов конкретної трудової діяльності працівника.

Згідно зі ст. 3 Закону України «Про оплату праці» від 24.03.1995 р. № 108/95-ВР, мінімальною заробітною платою є законодавчо встановлений розмір заробітної плати за просту, некваліфіковану працю, нижче від якого не може проводитися оплата за виконану працівником місячну, а також погодинну норму праці (обсяг робіт) [5].

Вищенаведене належить до державних гарантій, передбачених для працівника, порушення яких тягне за собою матеріальну так і адміністративну відповідальність. Згідно зі ст. 265 КЗпП України, за недотримання мінімальних державних гарантій в оплаті праці до юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців, які використовують найману працю, застосовується штраф у десятикратному розмірі мінімальної заробітної плати, встановленої законом на момент виявлення порушення, за кожного працівника, щодо якого скоєно порушення, що станом на 01 квітня 2016 року становить 13 870,00 грн.

Таким чином, будь-які правопорушення у сфері трудових відносин в більшості випадках є адміністративними.

Репетева О. Е. визначає адміністративне правопорушення у сфері трудових відносин як протиправне, винне діяння, що посягає на трудові права та свободи громадян, за яке встановлена адміністративна відповідальність [9, с. 127].

Відповідно до ознак адміністративного правопорушення у сфері трудових відносин слід віднести суспільну небезпеку, шкоду. Шкода в свою чергу може бути моральна та матеріальна.

В Україні адміністративна відповідальність за порушення законодавства про працю настає здебільшого за порушення правових норм, що стосуються гарантій та компенсацій у галузі охорони праці. Наприклад, національне адміністративне законодавство у цьому плані забезпечує захист гарантій та виплат компенсацій працівнику у зв'язку з заробітною платнею.

Так, ч. 1 ст. 41 КУпАП передбачає накладення штрафу на посадових осіб підприємств, установ і організацій

незалежно від форми власності та громадян – суб'єктів підприємницької діяльності, які винні у порушенні встановлених термінів виплат пенсій, стипендій, заробітної плати, у розмірі від тридцяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

На сьогодні Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів» від 06 грудня 2016р. № 1774-VIII з 01 січня 2017 року запроваджені економічно необґрунтовані та катастрофічні для бізнес-середовища штрафи за порушення законодавства про працю, а саме за:

- фактичний допуск працівника до роботи без оформлення трудового договору, оформлення працівника на неповний робочий час у разі фактичного виконання роботи повний робочий час, виплату заробітної плати без нараховування та сплати ЄСВ та податків – 30 мінімальних заробітних плат (96 000 грн.);
- порушення строків виплати заробітної плати працівникам, інших виплат, більш як за один місяць, виплату їх не в повному обсязі – 3 мінімальні заробітні плати (9 600 грн.);
- недотримання мінімальних державних гарантій в оплаті праці – 10 мінімальних заробітних плат (32 000 грн.);
- недотримання гарантій та пільг мобілізованих працівників – 10 мінімальних заробітних плат (32 000 грн.);
- недопущення до проведення перевірки з питань додержання законодавства про працю, створення перешкод у її проведенні - 3 мінімальні заробітні плати (9 600 грн.).

Розмір штрафів за порушення трудового законодавства явно не відповідає характеру та тяжкості правопорушення, не сумісний із ступенем вини.

Вражаючим є той факт, що згідно чинного законодавства, розмір санкцій за порушення законодавства про працю є в десятки разів вищим, ніж за порушення, що посягають на власність, порушення у сфері охорони природи, у сфері промисловості та будівництва та інші порушення, які можуть призвести до заподіяння шкоди життю та здоров'ю людини, а також призвести до екологічних та техногенних катастроф, що матимуть незворотні наслідки.

Отже, на наш погляд підвищення штрафів є необхідним але в межах допустимого. В цілому, нереальні штрафи у сфері трудових відносин – це яскравий приклад свавільної та авторитарної законотворчості, яка не відповідає принципам законності та справедливості, Конституції України та міжнародним зобов'язанням України, позбавляє громадян права на матеріальну свободу, несе загрозу абсолютного знищення громадянського суспільства та середнього класу.

Висновки. Адміністративна відповідальність за порушення гарантій та компенсацій для працівника є важливим превентивним засобом проти порушень законодавства, які допускають роботодавці. Достатньо ефективними за порушення законодавства про працю залишаються розглянуті засоби юридичного примусу. Наявність існуючих санкцій адміністративного змісту повинна бути адекватною до ступеня тяжкості вчиненого правопорушення, а кваліфікація протиправних дій (бездії) роботодавця – ознакам юридичного складу правопорушення.

Список використаних джерел:

1. Великий юридичний енциклопедичний юридичний словник / за заг. ред акад. НАН України Ю.С. Шемшученка. – 2-ге вид., перероб. і доп. – К.: Вид-во “Юридична думка”, 2012. – 1020 с.
2. Трудове право України: підруч. / Ю. П. Дмитренко. – К.: Юрінком Інтер, 2009. – 624 с.
3. Сучасна правова енциклопедія / О. В. Зайчук, О. Л. Копиленко, Н. М. Оніщенко [та ін.]; за заг. ред. О. В. Зайчука; Ін-т законодавства Верхов. Ради України. – К.: Юрінком Інтер, 2010. – 384 с.
4. Кодекс законів про працю України від 10.12.1971 р. № 322-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/322-08/print1476445947504754>.
5. Закон України “Про оплату праці” від 24.03.1995 р. № 108/95-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/108/95-%D0%B2%D1%80/print1444931214873021>.
6. Словничок юридичних термінів: навч. посіб. / уклад. В. П. Марчук. – К.: МАУП, 2003. – 128 с.
7. Про Державний бюджет України на 2016 рік: Закон України від 25.12.2015 р. № 928-VIII// Відом. Верх. Ради України. – 2016. – № 5. – Ст. 54.
8. Ткачівська О. Мінімальні гарантії в оплаті праці та відповідальність за їх порушення [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dspif.gov.ua/news/145-mnmaln-garantyi-v-oplat-prac-ta-vidpovdalnst-za-yih-porushennya.html>.
9. Репетева О. Е. К вопросу об административной ответственности за правонарушения у сфере труда / О. Е. Репетева / Вектор науки ТГУ. – 2009. – № 2(5). – С. 127–130.
10. Остапенко Л. О. 445 Адміністративна відповідальність за правопорушення, вчинені у галузі охорони праці: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. – К.: МОН України, Національний авіац. ун-т, 2015. – 20 с.

REFERENCES

1. Shemshuchenko, Yu.S. (Ed.). (2012). *Velykyi yurydychnyi entsyklopedychnyi yurydychnyi slovnyk [Great legal encyclopedic legal dictionary]*. Kyiv: Vyd-vo “Iurydychna dumka” [in Ukrainian].

2. Dmytrenko, Yu. P. (2009). *Trudove pravo Ukrainy: pidruch. [Labor law of Ukraine: textbook]*. Kyiv: Yurinkom Inter [in Ukrainian].
3. Zaichuk, O. V., Kopylenko, O.L., Onishchenko N.M. et. al. (2010). *Suchasna pravova entsyklopediia [Modern legal encyclopedia]*. O. V. Zaichuk (Ed.). Kyiv. Yurinkom Inter [in Ukrainian].
4. Kodeks zakoniv pro pratsiu Ukrainy [Labor Code of Ukraine]. (1971, December 10). *zakon2.rada.gov.ua*. Retrieved from <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/322-08/print1476445947504754> [in Ukrainian].
5. Zakon Ukrainy Pro oplatu pratsi [Law of Ukraine On payment of labor]. (1995, March 24). *zakon3.rada.gov.ua*. Retrieved from <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/108/95-%D0%D1%80/print1444931214873021> [in Ukrainian].
6. Marchuk, V.P. (Ed.). *Slovnichok yurydychnykh terminiv [Dictionary of legal terms]*. Kyiv: MAUP [in Ukrainian].
7. Zakon Ukrainy Pro Derzhavnyi biudzheth Ukrainy na 2016 rik : vid 25.12.2015 № 928-VIII [Law of Ukraine On the State Budget of Ukraine for 2016 from December 25 2015, № 928-VIII]. (n.d.). *Vidom. Verkh. Rady Ukrainy – Bulletin of Verkhovna Rada of Ukraine*, 5. Art. 54 [in Ukrainian].
8. Tkachivska, O. *Minimalni harantii v oplati pratsi ta vidpovidalnist za yikh porushennia [Minimum wage guarantees and liability for violations]*. (n.d.). *dspif.gov.ua*. Retrieved from <http://dspif.gov.ua/news/145-mnmaln-garantyi-v-oplat-prac-ta-vdpovidalnst-za-yih-porushennya.html> [in Ukrainian].
9. Repeteva, O.E. (2009). K voprosu ob administrativnoi otvetstvennosti za pravonarusheniia u sfere truda [On the issue of administrative liability for violations at work]. *Vektor nauki TGU – Vector of science TSU*, 5, 127-130 [in Russian].
10. Ostapenko, L.O. (2015). Administratyvna vidpovidalnist za pravoporushennia, vchyneni u haluzi okhorony pratsi [Administrative liability for offenses committed in the field of occupational safety]. *Extended abstract of candidate's thesis*. Kyiv: MON Ukrainy, Natsionalnyi aviats. un-t [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 2.03.2018